Ч. 52. Pocztowa należytość opłacona ryczałtem. Львів, неділя 22. грудня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

Радість москалів.

Протимосковські демонстрації у Львові покотилися широким гомоном по всіх землях, де лиш живуть українці. Вони випали так ненадійно для червоної Москви, що московські більшовики з пересердя стратили рівновагу. Їм здавалось, що заманивши ріжними хитрощами й червінцями в свої сіти горстку продажних душ зпоміж українців поза Рад. Союзом, вони засліпили всіх українців; що ніхто з українців навіть не подумає заглядати в те, що вони роблять на Рад. Унраїні з українською справою. І в останніх часах вони з правдивою московською заїлістю почали нищити на Україні все, що рабськи не виконувало їхньої московської волі.

Помилилися. Протести за протестами проти їхнього насильства бють в московські мури і відбірають московським більшовикам спокій. Вони дуже добре розуміють, яку силу мають ті протести, як вони скріпляють духа українського народу над Дніпром, що стогне під московсько-більшовицькою пятою й готується до рішаючої розправи з насильниками. І тому вони всіма силами намагаються вмовити в нарід, що українські демонстрації це польська робота, й тому влаштовують демонстрації перед польськими конзулятали, щоби замилити людям очі. Рівночасно вони пустили в рух цілий свій більшовицький апарат, який має фабрикувати осуд українського руху, що не подається московському насиллю. Їхні ґазети переповнені такими фабрикатами-осудами і радують всіх москалів, навіть тих, що рахують себе ворогами більшовиків.

Москалі радіють. Більшовицькі фабрикати вони приймають за волю українського народу і доказують, що український нарід не хоче волі, не хоче відділюватись від Москви, що він засвідчує свою єдність з московським народом. Радіють, бо, мовляв, аж тепер більшовики покінчать з українством і візьмуться за дійсну відбудову хоч і червоної, але все-ж єдиної, неділимої Росії.

Радіють і наші доморослі москалі. Їм так перешкаджали українці за Збручем в облудній роботі між темним українським селянством, яке вони затягнули в свої сіти, а тепер — там їм амінь. Тепер знов поволі будуть повертати старі часи, коли то нашим темним селянам доказувалось, шо за Збручем — Росія й опіка „русского царя батюшки“. Їм здається, що запроторенням в тюрмі тисячі-дві українців завмре і весь український рух. Їм здається, що коли більшовики ожебрачать українського селянина, то він забуде, що він українець.

Помилились в своїх рахунках московські більшовики, проваляться зі своїми рожевими мріями й наші доморослі москалі. Їхня передвчасна радість лиш розвіває туман, яким вони себе окутували, коли йшли дурити наших селян. Їхня радість з насильства більшовиків над народом за Збручем і найтемнішому виявляє, що вони не рускі (русини), за яких їх вважали наші збаламучені селяне-москвофіли, а москалі, до яких жаден наш селянин себе не зараховує. Це зрозуміння в народі росте, а з ним наближаєтяся кінець тому гнилякови, що в виді москвофільства розкладає наш нарід.

Сила москвофільства опиралась у нас на слабодушности людей і на тому, що темні москвофіли-селяне просто не зясовували собі докладно, що це таке москвофільство. Вони були лиш сліпим знаряддям продажних душ і аґентів Москви собі-ж самим на шкоду. Тепер саме життя розяснює, що таке москвофільство, і завданням наших свідомих людей лиш поволі й спокійно вказувати москвофілам-селянам на ті факти, які кидають правдиве світло на вождів москвофільства. Одним з таких фактів є недавній розлам між москвофільськими проводирями, з яких одні стали звичайними польськими наймитами, другі дальше проповідують московське панування на українських землях, а одні й другі разом розбивають єдність українського народу, щоби тим легше було його нищити. Таким фактом є й радість наших доморослих москалів з приводу більшовицького гнету на Рад. Україні. Бо не має у нас селянина українця, хочби він себе називав і русином, щоби радів з того, що на Рад. Україні пакують до тюрми людей за те, що домагаються свого права. Радіти з того приводу можуть лиш ті, кому ходить про поневолення українського народу.

——o——

Своїм добром себе-ж бємо.

З реферату посла Волод. Целевича на зборах Народнього Комітету У. Н. Д. Обєднання 29. XI. 1929 р. про самоуправу.

Тяжкі відносини.

Переживаємо тяжкі часи. Урядова партія думає, що скоро дасть собі раду з українською справою. Один з послів тієї партії сказав, що до року розправляться з Укр. Нац. Дем. Обєднанням, так що нарід стратить до нього довіря. Бачимо, що йде наступ і на нашу Парляментарну Репрезентацію. Дехто з т. зв. Безпартійного Бльоку думав, що вдасться в Польщі затерти істнування українського народу. Визнається лемків, подоляків і т. д. і заперечується цілість українського народу. Забороняється віча й орґанізацію народніх мас. Міністер освіти ставить під знак питання, чи може істнувати окремий укр. Пласт. Це саме йде в освіті, школі, господарських справах і т. д.

Даремна праця! Історії не дасться завернути. Всякі спроби розбити Укр. Нац. Дем. Обєднання і відірвати від нього маси не дадуться перевести.

Самоуправа проти нас.

Боротьбу з нами ведеться (як не дивно!) також при помочи наших установ і наших податків — при помочі самоуправи. Самоуправа на наших землях достарчає польським товариствам, як „Т-во Рольне“, „Т-во Школи Людовей“ і інші, засобів до боротьби з нами. Навіть політичну діяльність ведуть за наші гроші. За комунальні каси відповідає наш нарід, а при їх помочи працюють політично проти нас. А слід тут замітити, що в корінній Польщі в самоуправі нема субвенцій на ріжні цілі, як у нас.

Ми не знали й не цікавились самоуправою.

Ми ніколи не відносились поважно до самоуправи і її не знали. А міжтим ми моглиб тут багато зробити. Коли ми почали боротьбу за самоуправу, то при гром. виборах вибрали 58 тисяч своїх радних. На жаль цього факту ми належно не використали і навіть ті наші люде в самоуправі йдуть на шкоду нашій народній справі. Є це якраз наслідки нашого попереднього занедбання самоуправних справ, через що наші радні не знали як повести в самоуправі справи на користь села, повіту і нашого народу. А при помочі самоуправи ми можемо вести свою політику; ми можемо спараліжувати дотеперішню акцію самоуправ і повернути її на підтримку для себе.

По закону повітовий комісар не може накидувати, що мають самоуправи ухвалювати. Один староста сказав, що мусить це робити, бо має такі інструкції. Але, каже, боріться! Скаржте до Адміністраційного Трибуналу! — І треба це робити. Саме не українські, але польські громади виграли справу в Адм. Трибуналі, який рішив, що адміністрація не має права примушувати вставляти в буджеті видатки, яких громада не хоче.

В Янчині пов. Перемишляни змушено громаду вставити 100 зол. на приватну польську ґімназію в Перемишлянах. Саме в той час переїздив туди міністер внутрішних справ і громадяне поскаржились на це. Міністер запитав, чи в тій ґімназії вчаться діти з Янчина, а коли довідався, що ні, сказав: То яким правом вставлено в буджет видаток на неї? — І громада виграла справу з місця. Отже треба боротись проти видатків у гром. буджетах на такі цілі, які нам непотрібні а то й шкідливі, та вставляти видатки на свої цілі. А це зробилоб просто переворот в істнуванні наших установ, які з браку засобів не можуть тепер розвинути належно своєї діяльности (згадати хочби наше господарське Т-во „Сільський Господар“). Засобами самоуправ ми моглиб по громадах поставити як слід справу дошкільного виховання (захоронки), яке в нас зовсім занедбане.

Творім самоуправний фронт боротьби.

Громадська самоуправа це окрема наука. Її подоліти не так легко. Але ми мусимо її збагнути, мусимо створити самоуправний фронт боротьби. Боротися кожному радному чи й громаді окремо майже неможливо й тому треба, щоби всі радні, всі самоуправи ділали збірно, по певному згори розробленому пляну. Коли якесь становище займуть тисячі громад, то хіба самоуправи не скасують, як звільняють окремих радних чи розвязують окремі самоуправи. Недавно мін. Складковскі хвалився, що комісарів стає щораз менше, а це доказує, що самоуправа має в народі опору і з нею рахуються.

Є в нас подекуди за слабі ради. Але буджети вільно переглядати кожному і кожному вільно вносити протести проти неправильностей в буджеті. Отже все громадянство мусить занятися справою і підтримувати добрі ради та направляти злі. Бо лиш цілим народом вдасться нам зробити самоуправу засобом двигнення українського народу.

Коли староста як комісар повітової самоуправи не хоче затвердити чогось в буджеті, то мусить до 30 днів подати причини на письмі. Але старости цього не роблять, а декотрі скликають війтів (як відомо, війти підлягають старостам), стукнуть на них і кажуть їм поробити бажані собі зміни. З цим треба боротись. Як не сумно, але ми мусимо вчити урядовців шанувати закони.

Навіть по містах, де ми є в меншости, можна добувати асиґнування на українські цілі. Але це знов нова наука і нова політика. До неї треба приготовлятись і її пильнувати. В Яворові є комісар і прибічна рада, але й там вдалося щось дістати на українські цілі, коли цього пильнували.

Щоби як слід повести боротьбу на самоуправному фронті, то треба влаштувати повітові наради радних. Такі наради вже подекуди відбулись, вони дуже цікаві і вже є добрі наслідки з тих нарад.

За зміст самоуправи.

Крім боротьби за наші права в істнуючій самоуправі ми мусимо повести політичну боротьбу за самий зміст самоуправи. Як ми довший час боролися (і тепер ця боротьба не всюди закінчена) проти комісарів по громадах, так тепер мусимо повести боротьбу проти повітових комісарів; щоби нарід вибирав і повітові самоуправи. Це є в інтересі наших громад і всего українського населення в Польщі.

Велике завдання тут наших людий на місцях. Вони мусять подати, як виглядає повітова самоуправа, хто там є, що там робиться. Коли ми хочемо повести боротьбу за самоуправу в парляменті, перед світом, то мусимо знати дійсний стан істнуючої самоуправи. Лиш тоді можна повести належну й орґанізовану боротьбу.

В загалі мусимо звернути особливу увагу на самоуправу, бо самоуправа, крім великих користей, які може нам дати, є дуже доброю школою громадського самовиховання.

——o——

Уневажнені соймові вибори.

Найвищий суд у Варшаві узгляднив протест проти соймових виборів в польськім окрузі Сандомір-Пінчів-Стонниця. Є це перший випадок, де узглянено виборчий протест. Цей округ належав до тих нечисленних, де бебісти не дістали ніодного мандату. Наслідком уневажнення виборчого висліду будуть заряджені нові вибори.

——o——

З чого багатіють у нас чужинці.

Довгий час ми не задумувалися над тим, чого ми на нашій землі були завсіди бідними і чого чужинці були між нами багатими. Так воно неначе мало бути. І ми бідували, а чужинці багатіли.

Ділялось воно просто. Тепер це вже мало кому невідоме і тому розводитись над тим не будемо, а предложимо на це лиш такий рахунок:

1)	8,036.917	золотих
2)	1,209.141	„
3)	4,029.500	„
4)	1,245.462	„
5)	571.077	„
6)	2,448.262	„
7)	9,153.000	„
8)	1,818.147	„
9)	1,841.744	„
	30,358.250	золотих.

Рахунок, як бачимо, поважний. Понад 30 міліонів золотих це сумка кругленька. Навіть на доляри то це є міліони. Якіж це суми?

Оце є лиш маленька частина того багацтва, яке колись йшло з наших кишень у чужі руки, а тепер осталось таки в нашій кишені. По черзі це є ті гроші, які мали в обороті наші кооперативи ще в минулому році: 1) кооперативи споживчі; 2) молочарські; 3) повітові союзи кооператив; 4) „Центросоюз“; 5) „Маслосоюз“; 6) „Народня Торговля“; 7) кредитові кооперативи; 8) Центробанк“; і 9) інші кооперативи. Кажемо — це лиш маленька частина, а скільки-ж то всего виходить з нашої кишені? Адже в нас головним чином розвинулась споживча й кредитова кооперація. А де є весь торг хочби рільничим знаряддям, де торг збіжем, худобою? А чиї товари ми купуємо? Проте навіть та частина, яка є в наших руках, затримала при нас величезний капітал в сумі понад 30 міліонів.

В дійсности та сума є далеко більша і по докладнійшій статистиці наших кооператив вона виносить 33,565.000 зол. в 1928 р. Тепер пригадаймо час 4 роки тому, себто 1925-ий рік: тоді та сума виносила лише 8,656.000 зол. Отже як вона зросла лиш за 4 роки!

Крім грошевих сум заслуговує на увагу ще одна цифра 3.213. Це стільки людей працює в нашій кооперації за плату, отже має засоби для життя. А погляньмо на наше життя необняте ще кооперацією: скільки гроша може ще остатися при нас, скільки наших людей, ще тепер гірко бідують, можуть мати добре утримання! Але покищо з того тягнуть користи ще дальше чужинці.

Чи треба ще підкреслювати, які завдання стоять перед нами в звязку з наведеними цифрами? Кожний розуміє, що те завдання це ширення кооперації, яка поступово буде охоплювати всі ділянки нашого життя і замісць того, щоби нашим коштом збогачувались чужинці, то богатітиме наш народний скарб і щораз більше наших людей буде мати у себеж добрий зарібок. Особливо коли наша кооперація перейде на продукційну кооперацію, себто таку, що буде виробляти потрібні нам товари. Тоді найдеться праця не тисячам, а десяткам тисяч наших людей. А над цим якраз тепер ломить собі голову наша кооперація.

Довкола уряду і сойму.

Минає вже два тижні, як на домагання сойму уступив польський уряд, але іншого уряду ще не видати. Пробує скласти його президент держави Мосціцкі і день-вдень радить у варшавському Замку з представниками ріжних польських партій, когоби то зробити новими міністрами, однак досі з тих нарад нішо не вийшло. Радиться і правих політичних угрупувань і лівих, кличе на розмову позасоймових діячів, навіть бувших міністрів, а що вони врадили, не знати. Говорив навіть з представником жидівського клюбу. Не запрошував нікого тільки з клюбів українського, білоруського і німецького, бо до тих національних меншостей не має довіря, так само як вони не мають довіря до теперішньої політичної системи в Польщі.

Тимчасом шість польських опозиційних клюбів, що творять в соймі так званий Центролів, порозумілися між собою й оголосили в ґазетах відозву, що домагаються такого уряду, який співпрацювавби зі соймом, а навіть готові самі такий уряд утворити, дарма що уряд, зложений з представників теперішньої польської опозиції, не мавби в соймі більшости голосів за собою і не вдержавсяб довго.

Отже нема надії на зміну теперішньої системи правління. Уряд вправді уступив, але міністри урядують дальше, пишуть отверті листи проти соймових діячів, виголошують прилюдні відчити проти сойму, який їх нагнав, і спокійно продовжують осуджену соймом практику. Бо як довго владу тримає у своїх руках дальше Пілсудський, в системі правління ніщо змінитися не може. Навпаки в політичних колах говорять, що сойм має бути незадовго розвязаний і до нових виборів не прийде так скоро, бо аж десь в квітни або маю.

А тимчасом у Варшаві колотиться дальше. Президент Мосціцкі скликав на 17. грудня до Замку велику нараду, бо аж щось 40 ріжних польських політиків, переважно таких, що вже з ними говорив. Радили над проєктом зміни конституції, а це значить, що новий уряд нічим не буде ріжнитися від теперішнього, хоч і зміняться особи міністрів. Не оглядаючись на те марш. Дашинський скликав на 18. грудня сойм Що з того вийде, побачимо в найблищому часі

—o—

Проти народніх кривд.

Інтерпеляція Українського Клюбу в соймі.

На останньому засіданню сойму Український Клюб вніс слідуючі інтерпеляції:

До міністра внутрішних справ: 1) в справі розвязання старостом у Бродах загальних зборів філії Т-ва „Просвіта“ в Бродах; 2) звільнення війта Федора Марочканича і гром. писаря Миколи Пруса в Заваді, пов. Турка; 3) побиття командантом постерунку з Липиці долішньої пов. Рогатин селянина Михайла Вовка з Липиці горішньої; 4) заборони загальних зборів молочарської кооперативи в Люблині, пов. Рогатин; 5) побільшування повітовим видилом у Рогатин, зглядно старостою, громадських буджетів; 6) потурання повітовим видилом у Рогатині війтови Л. Скульському, який побирає з гром. каси неналежні йому гроші.

До міністра освіти: 7) в справі утримування школи в Лучинцях кольонії, пов. Рагатин, яка лежить тягарем на громаді Лучинці.

До міністра комунікації: 8) в справі невиплачення полевої школи, яка повстала кількох селянам з Жовчова, пов. Рогатин, наслідком того, що на їх ґрунтах ставлено плоти для охорони залізничого шляху перед сніговими заспами.

До міністра скарбу: 9) в справі побирання ґрунтового податку за 1930-ий рік.

Крім цих інтерпеляцій Український Клюб разом з Білоруським поставили внесення з домаганням уступлення ради міністрів. У тому внесенні оба клюби наводять все те, що за останні часи діялось на школу українського й білоруського народу і заявляють, що вибрали шлях внесення недовіря урядови лише тому, що не мають достаточно голосів, щоби поставити голову уряду в стан оскарження.

—o—

Розвиток „Маслосоюзу“.

„Маслосоюз“ — це централя нашої української молочарської кооперації. Цей відділ нашої кооперації розвивається найсильніше і самим своїм розвитком вказує на корисність запровадження по селах молочного господарства. В р. 1927. „Маслосоюз“ мав 6 міліонів 800 тисяч загального обороту, а вже слідуючого року поверх 9 міліонів. В р. 1924. продав „Маслосоюз“ 41 і пів тисячі кільограмів масла, а через 4 роки, себто в 1928 р. майже міліон кільограмів.

На організаційному фронті.

СТАРОСАМБІРЩИНА. Помимо труднощів, з якими стрічається громадська праця в старосамбірському повіті, життя повіту поступає вперід, а нарід починає щораз більше пізнавати, хто йому приятель і хто ворог. Дня 19. листопада поліція по наказу староства розігнала повітову довірочну нараду, а після цього почали відбуватися довірочні наради по селах. Дня 21. листопада о. сенатор Татомир і п. О. Турянський влаштували довірочні наради в селах: Т е р ш о в і і С п а с і. На нарадах обговорено всі ділянки нашого політичного, освітнього й господарського життя. Наради відбулися при численній участи громадянства і великому зацікавленні порушеними справами. Така сама нарада відбулася 24. листопада в С т а р і й Р о п і, де крім господарських справ обговорено також справу громадських буджетів. Після наради відбулося в Старій Ропі кооперативне свято, на якому зложив привіт о. сенатор Татомир від Укр. Парляментарної Репрезентації, а від філії „Сільського Господаря“ п. О. Турянський. Свято зробило на зібранім селянстві гарне враження.

10. ц. м. відбулася в С т а р о м у С а м б о р і анкета війтів і радних українців. Прибуло 120 осіб з повіту. В анкеті взяло численну участь і священство. Про політичні, господарські й організаційні справи говорив о. сен. Татомир. По оживленій дискусії зібрання ухвалило резолюції, в яких висказується повне довіря Укр. Парл. Репрезентації; витається почин порозуміння між українськими самоотійницькими партіями і представниками білоруського й литовського народів; протестується перед світом проти терору московських окупантів на Радянській Україні і закликається українців над Дніпром до витривалої боротьби з наїздниками; осуджується продажницьку роботу москвофілів і комуністів і взивається громадянство до боротьби з ними; закликається українське громадянство до оборони громадських буджетів та до жертвенности на народні цілі — на Рідну Школу, Просвіту, Сільський Господар, Українських Інвалідів і т. п.

БУЧАЧЧИНА. 30. листопада відбувалася в Б у ч а ч і на підставі § 2. про збори повітова нарада УНДОбєднання. Реферати про права і обовязки громадських рад посла Целевича, економічний голови Пов. Союза Кооператив і Повітового Народнього Комітету Обєднання о. Галібея, організаційний інж. А. Короля і політичний посла о. Куницького та вибір нового Повітового Народнього Комітету зібрали поверх 200 делегатів з цілого бучацького повіту. Підчас реферату посла Целевича явилася на салі поліція і розвязала нараду. Комісар наказав зібраним розійтися до трьох хвилин, а потім розійтися з подвіря, бо інакше розжене їх силою і скаже опірних арештувати. Не дозволив також затримуватися на вулиці і наказав негайно розійтися. Таким чином майже унеможливлюються всякі наради, але ми певні, що це не спинить нашого народу на шляху організування свого життя.

СКІЛЬЩИНА. На протязі останніх місяців відбув посол Максимович віча і організаційні наради в Лавочнім, в Козовій, в Жупаню і Вижлові. До соймових виборів вложено в Скільщину мало праці, а через те по несвідомости верховинці підтримували підчас виборів одинку. Тепер становище значно змінилося. З одного боку місцеві священики й свідоміші селяне забираються до поважної праці над освідомленням народу, а з другого боку саме життя вчить верховинців і виказує їхні помилки. Перед виборами їм обіцювано всякі благодати і ласки від уряду, але досі їх тяжке становище не змінилося, але ще й погіршилося. Все це разом зацікавлює верховинців справами Укр. Парл. Репрезентації і нашої партії, якої впливи серед верховинців тепер незвичайно зросли. Верховинці запевняють, що лиш раз вдалося їх обдурити; тепер до боротьби за свої права вони йтимуть лиш спільним національним фронтом.

РОГАТИНЩИНА. 8. ц. м. відбулася довірочна нарада в З а л у ж у. В нараді взяло участь біля 250 господарів Залужа і Вербилівець. Справоздання з діяльности Укр. Парл. Репрезентації та реферат про завдання наших радних при укладанню буджетів виголосив посол Ст. Кузик. Висловлено повне довіря Укр. Парл. Репр. і проводові Укр. Нац. Дем. Обєднання.

З НАРОДНЬОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНЦІВ М. ЛЬВОВА. 8. грудня ц. р. відбулись загальні збори дільницевої Народньої Орґанізації жовківського передмістя. Численно зібране громадянство привитав голова Орґанізації о. Іван Туркевич і обняв провід нарадами. Голова Осередньої Народньої Орґанізації п. А. Березовський виголосив політичний реферат, який зібрані вислухали з видимим зацікавленням. По рефераті зложив В. Баран короткий звіт з діяльности Осередньої Народньої Орґанізації. По дискусії над рефератом і звітом та уділенню абсолюторії уступаючій Дільн. Старшині Нар. Орґ. приступлено до вибору нової Старшини і одноголосно ухвалено ряд резолюцій, в яких одобрено внутрішню і зовнішню політику Центрального Комітету Українського Національно-Демократичного Обєднання і Української Парляментарної Репрезентації, висказано довіря для Осередньої Старшини Народньої Орґанізації Українців м. Львова, осуджено комуністичний режім а зокрема масові арештування свідомих громадян на Великій Україні і на внесення о. А. Каштанюка напятновано кирипну роботу п. Михайла Бачинського, комісаря Народнього Дому у Львові.

Загальні Збори рішили скріпити працю над поширенням національної свідомости між українським населенням жовківської дільниці та вкінці горячо повитали започатковану в дні 27. листопада ц. р. у Варшаві співпрацю українських національних партій з білоруськими й литовськими орґанізаціями.

—o—

Румунський підступ проти української школи.

Буковинський „Час“ повідомляє, що по українських селах Буковини розїздають шкільні ревізори й директори та збирають підписи нібито на українську школу. В дійсности-ж у заявах, які вони дають підписувати, написано, що населення вдоволене з дотеперішнього румунського навчання в школі. Цими заявами намагаються румуни підступом уневажнити прохання і ухвали громад вислані до міністра освіти за українською мовою в школах.

ШИРІТЬ „СВОБОДУ“!

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол В. Целевич.

ЗАМІТКА: У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи". Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сотиків.

Зловживання громадських писарів.

Громади (волости або ґміни на Волині) побирають адміністраційні оплати, нпр. за виставлення свідоцтва приналежности, за виставлення пашпорту для худоби, а крім цього побирають процент за стягання податків, нпр. ґрунтового, та за відбір асекураційних премій. Всі ті оплати і проценти мають бути відпроваджені до громадської каси. Коли писар або начальник громади побирає ті гроші для себе, допускається зловживання. Інша річ, що громадська рада може признати громадському писареві окрему винагороду за ту працю. Там, де писарі побирають оплати і проценти до своєї кишені, повинна громадська рада заборонити їм це окремою ухвалою. Колиб це не помогло, громадська рада може звільнити громадського писаря за протизаконну діяльність.

Хто не має обовязку викупляти патенту?

Не мають обовязку викупляти промислового патенту ті ремісники, які: 1. не ведуть підприємства фафричним способом, себто при помочі машин і 2. не затруднюють крім властника ніякої помічної сили, ні челядника ні хлопця-помічника. Старосто як промислова влада першої інстанції дуже часто накладає кари на тих ремісників, що не викуплюють патенту. Коли староство наложить кару на такого ремісника, що не має обовязку викупляти патенту, то цей ремісник має право на основі артикулу 139. польського промислового закона внести в речинці 7 днів від хвилі одержання карного наказу домагання до староства, щоби передано справу до вирішення властивому повітовому судові.

Обі інформації відносяться до всіх українських земель.

Дрібні відповіди.

Сенів Микола, с. Теодора. Точні інформації про це, що діється з грішми, вложеними на вкладки в б. австрійській почтовій касі ощадности, містяться в „Свободі" ч. 26. з ц. р.

Геть кару смерти!

Серед багато кличів, які лунали підчас великої російської революції, не останнє місце займав клич „долой смертную казнь!" І сталося, що прийшли до влади якраз ті, що були проти кари смерти. І сталося, що якраз за їхньої влади смерть збірає з земель бувшої Росії найобільнище жниво. Розстрілюють тисячі вони, вбивають масово їх і так в колесо — один жах.

Ось маленький малюнок того жаху на підставі естонської телеграфічної агенції:

Совітські газети переповнені відомостями про протисовітський терор. В Узбекістані відділ басмачів збройно напав на будинок совіта в Касані під Самаркандом і розгромив його. ДПУ (б. чека) розстріляло 13 учасників того нападу. — У Вологді селянин Романов зорганізував напад на сільсько-господарську комуну, при чому вбито директора комуни Скорбєєва і кількох комуністів. Романова зловлено й розстріляно, інші учасники поховались. — В Харкові розстріляно отамана повстанчого відділу Зубрича, котрий уладив був ряд нападів на сов. установи в харківській окрузі. — В сумській окрузі розстріляно двох селян — Кобильника й Мартоплеса за вбиття міліціонера Бойкова. — В тій же окрузі в селі Локня вбито комуніста Шпака. Підозрілих у тому вбивстві двох селян Дядченка і Єрмоленка розстріляно. В житомирській окрузі виcтріляно терористичну організацію, яка уладила була 17 підпалів сов. установ. — В артемівській окрузі вбито голову комісії по заготовці хліба Аполлінова. — В Прилуках убито голову окружного виконавчого комітету. Підозрілих — Ігнатова і його брата засуджено на смерть.

—o—

Хто є комуністом в Рад. Союзі.

Як довго комуністи були в царській Росії в підпіллю, то між ними було найбільше робітників. Але тепер комуністи заняли місце царів і правлять величезною державою. Наслідком цього маса комуністів перемінилося у вищих і низших державних урядовців. Рівночасно комунізм стратив для робітників ту притягаючу силу, якою була боротьба з царатом. Вони мусіли тепер лиш підтримувати владу, яка є в їх руках. Тимчасом та влада не дає їм тих благ, яких вони домагалися колись від царату, отже й комунізм стратив для них давню вартість. Комунізму тримаються лиш ті, які мають з того користи, себто є на урядових посадах, або мають якісь привілеї комуністичного державного ладу.

Як обрахували комуністи Рад. Союзу, в жовтні ц. р. на 140 міліонів населення мала комуністична партія всего лиш 1,655.000 членів. З того ніби то мало бути 64 проц. робітників, 21 проц. селян і 15 проц. людей інших занять. Алеж ті самі комуністи стверджують, що багато членів партії, які записалися робітниками й селянами, є в дійсности державними службовцями і урядовцями ріжних радянських установ. 110.000 членів партії, також записаних як робітники й селяне, є в рядах червоної армії і то головним чином на командних посадах. Одним словом колишні „борці за волю робітничого люду" перемінилися на людей державного жолобу. Поза ними є дуже мало охотників на комуністів, натомість нових революціонерів проти комуністичного насилля називається контрреволюціонерами і їх стає щораз більше.

—o—

Розмежовують українців.

По наказу з Москви починають зараз за Збручем поселювати кольоністів-москалів. Робиться це длятого, щоби утруднити звязок українців Галичини й Наддніпрянщини. Москва боїться впливу галицьких українців, який псує їх московські пляни на Рад. Україні. Через те також загострено кари за перехід Збруча.

Кожний читач часопису має до нього багато вимог, але багато читачів не сповнює свого першого обовязку для часопису, не надсилаючи правильно передплати.

Замість на алькоголь - гроші на „Рідну Школу"!

Карти звільняючі від алькогольних принять в часі свят.

Тяжкі міліони видає наш нарід (як інтелігенція так і широкі маси) на алькоголь, особливож при ріжних нагодах, а в першій мірі з нагоди свят. Цей поганий звичай так вкорінився, що „не випадає" непогостити когось алькоголем при таких чи іншій оказії.

„Рідна Школа" видала гарно виконані карти звільняючі від алькогольних напоїв і хто набуде таку карту, той не має обовязку гостити конебудь алькоголем. Таким чином заощадужеться багато здоровля і гроша, ріжних неприємностей, а часом нещасть.

Клич кинений Управою „Рідної Школи" найшов серед українського громадянства вдячний відгомін. При ріжних натодах, а особливо в часі свят розкуплено 402 карт „Рідної Школи" звільняючих від алькогольних напоїв, з чого для „Рідної Школи" припала в цьому році як на першу післину доволі поважна квота, бо 2.035.94 зол. + 5 франків + 1 долар.

Всіх тих (приватні особи, товариства, інституції і комітети), які пішли за нашим кличем, оголосили ми своєчасно в пресі та подали зложену квоту й на майбутнє будемо це робити.

З нагоди недалекого свята Різдва Христового звертаємося знов до нашого громадянства в надії, що воно щиро відгукнеться на наш поклик.

Карти „Рідної Школи" звільняючі від алькогольних принять повинні негайно ще перед святами постарати собі не тільки поодинокі громадяне й громадянки, але також ріжні святочні комітети для устроєння ялинок, просфори, щедрого вечера чи інших подібних оказій. Така карта повинна прикрашувати святочний стіл кожного українського дому.

Головна Управа „Рідної Школи": *Ілля Кокорудз, голова, д-р Мирон Коновалець, секретар.*

—o—

Санаційна позичка.

Один селянин українець звернувся до польської каси з санаційною маркою в Перемишлянах і просив позички в сумі 700 зол. Селянин мав добре забезпечення і все було на добрій дорозі. Перед уділенням позички питає директор селянина, на що йому потрібні гроші.

— Та маю — відповідає селянин — двоє дітей в школах: дочку у Вильні, а сина у Відні, — а тепер тяжкий час, то й треба грошей.

— А чого син поїхав до Відня вчитися?— питає директор.

— Хотів учитися там та й поїхав.

— То певно ваш син займався протидержавною роботою?

— Яка там протидержавна робота! Вчився й тільки, а тепер у Відні вчиться.

Директор відійшов, а згодом повідомлено селянина, що йому відмовили позички.

—o—

Нова „благодать" для селян.

У Варшаві приготовляють проект окремої дорогової поліції на просторі цілої держави. Вже в найблищому часі мають повстати відділи цеї поліції, що будуть підчинені воєвідським урядам. Дорогова поліція буде мати самоходи і мотоциклі, а там, де поліція мотоциклі вже має, число їх буде побільшене.

Отже можна надіятися, що побільшаться видатки на поліцію, які вже тепер великі, та побільшиться число кар за нарушення дорогових приписів (недостача табличок при возах, їзда серединою гостинця ітп.). Словом, нова „благодать" для селян!

КРАЄВА НАРОДНЯ КАНЦЕЛЯРІЯ у ЛЬВОВІ

Уділює безплатно членам партії правної поради у всіх справах: самоуправних, адміністраційних і податкових. Урядові години відділу правної поради від 9-ої години рано до 1-ої години в полудне.

Хто звертається листовно за правою порадою, хай пришле на відповідь почтовий значок за 25 сот. Листи адресувати: **Відділ правної поради** при Краєвій Народній Канцелярії, Львів, вул. Костюшка ч. 1 а. II. пов.

НОВИНКИ.

— **Ревізії в Підгайцях.** Дня 12. грудня ц. р. з наказу старостсва в Підгайцях поліція перевела ревізію в домівці Т-ва „Просвіти", в якій містяться ріжні українські установи, як „Сільський Господар", „Рідна Школа" і ін. Забрали книгу протоколів і 340 ріжних писем. Крім цього забрали хрест УГА від уряд. І. Данькова.

— **Заборона просвітного свята.** Староста в Скалаті заборонив свято „Просвіти", що мало відбутися в Грималові 8. грудня ц. р.

— **Греко-католицького пароха в Києві**, о. В. Щепанюка арештувала більшовицька влада і вивезла на Соловецькі острови.

— **Проти румунізації українських шкіл.** Буковинський український діяч д-р Дутчак вніс до Ради Союза народів скаргу проти знищення українського шкільництва румунською владою.

— **Кацапська нахабність.** Львівські кацапи не перестають авантуруватися в Успенській церкві з приводу співання молитви „Боже Великий Єдиний". Управа Ставропігії рішила звернутися аж до папи з домаганням, щоби заборонив співати в церкві цю молитву. А „Руський Голос" радить кацапам взагалі зірвати з Римом і перейти на православіє.

— **Кара за пластову організацію.** В городському суді в Тернополі відбувалася розправа проти 26 хлопців з Гаїв великих, тернопільського передмістя, обвинувачених за приналежність до тайного товариства. На ділі вони організували статутове товариство Пласт і кілька разів відбули вправи. Двох із них, Вол. Яцишина і Яросл. Рупака засуджено на кару строгого арешту по 3 місяці а інших на тижневий арешт.

— **Напад на посла.** На вічу в Трушкові коло Варшави сторонники уряду побили соціялістичного посла Праґера.

— **Зловживання при війську.** Перед військовим судом у Львові відбувся процес військового лікаря д-ра Урбановича, обвинуваченого за хабарництво і зловживання урядової влади при військовій бранці. Із 58 випадків, в яких він за гроші увільнив переважно жидів з війська, суд признав 28 випадків, ствердивши, що обвинувачений взяв за те 5 тисяч долярів. Урбановича засуджено на 3 роки вязниці, позбавлення офіцерського степення і видалення з війська. Наслідком цього засуду Урбанович стратив університетський степень доктора.

— **Летунська катастрофа.** Коло Торуня упав польський військовий літак, причім згинув один капітан, а тяжко раненого механіка перевезли до шпиталю.

— **Жінка румунського віцеміністра** Молдована впала жертвою польських залізничних опришків, їдучи зі Снятина до Берліна. Між Коломиєю а Станиславовом війшли вони до її переділу, задурманили її якимсь запахом і ограбили з грошей та ріжних дорогоцінностий.

— **Семе: не кради!** В Мирогощи пов. Дубно застрілився комендант поліційної станиці, Казимир Рачковський. Причиною самовбийства був страх перед відповідальністю за спроневірення гроший, стягненних за ріжні кари з людий.

— **Поліціянт убив чоловіка.** В Наконечнім коло Яворова поліціянт Бабяж застрілив Василя Косика з Чернилова, коли той хотів утікати. Косак був арештовани під замітом злочину, щодо котрого ще не знати, хто його допустився.

— **Пес найшов злодіїв.** На фільварку Острові коло Чижикова повіт Львів злодії ограбили мешкання М. Гошовського. Поліція при помочи поліційного пса відшукала одного злодія, яким є Михайло Сух зі Львова. Цікаве, що пес попав на сліди злодія, хоч минуло кільканацять днів від крадіжи.

— **Великий метеор** упав на півострові Камчатці. Велика камінна і залізна брила, світячи осліпляючим сяйвом, прилетіла з гуком з воздушних просторів і зарилася глибоко в землю. Всі звірята довкола вигинули, а перелякане населення думало, що зближається конець світа.

— **Вбивство місіонарів.** В околиці Єсан-квам (в Китаю) бандити вбили католицького єпископа Трудона Янса і двох місіонарів. Були це бельгійські монахи францішкани. Там убито також інших християн.

——о——

ДОПИСИ.

ЦУЦИЛІВЦІ ПОВ. ЖИДАЧІВ. *Посвячення народнього дому.* День 8. листопада останеться довго в памяти українського населення нашого села. Тогож дня відбулося посвячення народнього дому, де знайде приміщення читальня, захоронка і кооператива. Дім побудовано головно завдяки жертвенности місцевих громадян. В посвяченню, якого довершив місцевий парох, взяло участь трьох священиків, гарну промову виголосив о. Хавлюк з Жидачева, що теплими словами загрів зібраних до дальшої праці. Відспіванням національного гимну закінчилось це небуденне свято.

КОЗАЧІВКА-ОКОПИ ПОВ. БОРЩІВ. *Хрунівська робота.* Є в нас пожарничо-руханкове товариство „Сокіл“, що гарно розвивається, виконуючи свою статутом означену діяльність. Це не подобалось нашим сусідам і тому вислано з Борщева інструктора, котрий заложив „страж пожарну“, що нічого не робить і в додатку є звільнена від нічної варти. Задля тої варти й вписалося до польської „стражи“ аж 17 українців і тільки один поляк. На диво навіть голова місцевої читальні „Просвіти“ аґітує за „стражею“, не питаючи, що вона має на меті повалити „Сокола“ та забуваючи, що через його неробство читальня спить сном блаженних. Пора схаменутися, не вислугуватись чужим богам і шанувати народню честь!

Очевидець.

ОСТРОВЕЦЬ ПОВ. ТЕРЕБОВЛЯ. Наші громадяне заняті звоженням каміння під будову читальняного дому, бо вже стало гірко без своєї домівки, де можна би частійше зійтися й давати аматорські вистави. Є окремий жвавий комітет, є й охочі робітники, що раді своєю працею причинитися до будови, коби лиш як найскорше. Їм не перешкодить наівть громадський комісар, що разом з прибічною радою слухає у всім польського „ксенжуня“. Занадто осмішилася та спілка з приводу камяного хреста, який поставила громада при дорозі на місце старого деревляного. Була біганина до поліції, нічні наради у ксенжуня, вкінци спроваджено постерункового, але все таки хрест поставлено і посвячено. Стійте, чесні громадяне, дальше твердо під своїм прапором і не покидайте культурно-освітної праці на славу свого народу!

Свій.

Нові книжки і видання.

Календарець Українського Коператора на 1930 р. Накладом Ревізійного Союзу Українських Кооператив (Львів, Словацького 14), 200 стор. друку, в мягкій золоченій оправі, ціна 1·80 зл. без пересилки. — Зміст: Пісня кооператорів, особисті дані, скорочений календарець постійний календар, термінар чинностей на кожний день і місяць, гроші всяких держав і їх рівновартіпть у п. зл., думки про добробут, табелі до обчислювання відсотків, міри та ваги та їх заміна одни на другі, пош. о.і, телеґрафічні та залізничі приписи, обчислення обемів, про ощадність, правні приписи, як: промислове право, час торгу, промисловий, оборотивий та доходовий податок, стемплеві приписи, пенсійне обезпечення, та обезпечення на випадок хороби і безробіття, банкове право та кредитові кооперативи, векслі, будівельні приписи, права української мови в Польщі. Права та обовязки кооператив, зберігання товатів, головні відомости зі статистики та економічної ґеоґрафії України. Вільні сторінки на записки.

Сільський Господар ч. 23—24 за грудень: Збіжева катастрофа. Азот і його сила. Дещо з дослідів над соєю. Плекання сільсько-господарських тварин. Листи господарів практиків. Ветеринарія. Життя наших селян у Бразилії. Господарські поради. Життя в товаристві. — Додатки: Українська господиня. Шовківництво.

Діточа Бібліотека. Накладом видавництва „Світ Дитини“ (Львів, вул. Зіморовича ч. 3.) під редакцією М. Таранька вийшли дві нові книжочки „Діточої Бібліотеки“: 1) **Два горбаті.** казка. З російської мови переклав М. Лакуста. Сторін 28. 2) Вільгельм Буш: **Уперте теля й інші смішні небелиці.** Стор. 32. Для українських дітий перелицював Ю. Шкрумеляк. Обі книжечки ілюстровані. — Крім того вийшли: **Записки Івася Крілика.** Після французського звіршував Ю. Шкрумеляк. Гарне видання з прекрасними кольоровими образками. Ціна 2 зол.

Нове Видавництво. Від січня 1930 р. зачне видавати Накладня Михайла Таранька у Львові „ПОПУЛЯРНУ БІБЛІОТЕКУ“, що буде виходити періодично раз у місяць, окремими книжечками в обємі 4—8 аркушів друку, фармату 16-ки, популярно-наукового змісту. Першим випуском цеї БІБЛІОТЕКИ за січнь буде книжечка проф. Дмитра Дорошенка п. з. **„По Рідному Краю“**, мальовничий опис подорожі по Україні з численними образками.

Метою цього нового видавництва є поширення пожиточних і потрібних для життя відомостей з ріжних ділянок знання серед широких кругів нашої суспільности. Отже ці маленькі книжечки мають стати інтересною лектурою для селян і робітників, а також для шкільної молоді. Кождий народній учитель, священик, кооператор зможе при допомозі цих книжечок вести успішно **культурно-освітну** працю серед широких мас. Всі книжечки будуть **ілюстровані,** що причиниться до їх популярности, бо при помочі образків краще утревалюється в памяти читача прочитаний зміст.

Цілорічна передплата на 12 книжечок виносить 15 зл., піврічна 8 зл., а квартальна 3 зл. Книгарська ціна поодиноких книжечок буде від 50—100% **вища.** Отже в дорозі **передплати** матиме кождий значно дешевше цю пожиточну книгозбірню. Гроші слати на адресу: Накладня Михайла Таранька, Львів, ул. Зіморовича, 3.

* * *

На днях появиться заповіджений свого часу **Практичний порадник в справі громадських буджетів посла Володимира Целевича.** Видання книжки припізнилося через те, що від довшого часу заповідало міністерство внутрішніх справ оголошення нового виконавчого розпорядку в справі громадських буджетів. Цей розорядок має появитися у Вістнику Законів в тих днях, а по його узглядненню книжка, якої рукопис є вже готовий до друку, сейчас появиться. Це подаємо до відома всім тим, які цю книжку вже замовили.

Нар. Канцелярія.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 39·50, селянська 36, жито 26 ячмінь 24·50, овес 21·50, сіно 9—12, околоти 10 12.

Худоба. Міська центральна торговиця платить за 1 кґ. живої ваги: Воли I ґат. 1·55—1·65, II ґат. 1·40—1·50 корови I ґат. 1·50—1·60, II ґат. 1·40—1·50, III 0·90—1·00 ялівки I ґат. 1·50—1·65, II ґат. 1·25—1·35, телята 1·70—1·90

Набіл. Маслосоюз продає: Масло десерове 6·80, 6·00 кухонне 5·00, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·00, сметана 2·40, молоко 0·50, яйце 0·25, мід 3·40.

ГРОШІ. Доляр амер. 8·90, канад. 8·82, чеська корона 0·26, австр. шілінґ ·25, лей 0·05, франц. франк 0·34 фунт штерл. 43·50, червонець 17·50.

——о——

СМІШНЕ.

Правда.

— Яка найсильніша водна сила на світі?
— Жіночі сльози.

Після повороту від лікаря.

Чоловік: І щож казав тобі лікар?
Жінка: Казав, що з язиком у мене погано.
Чоловік: То вже давно казали твої сусідки, без лікаря.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.